

Yttrande över Skolverkets förslag till allmänna råd med kommentarer om betyg och betygssättning

Lärarnas Riksförbund har givits möjlighet att lämna synpunkter på rubricerat förslag.

Förbundet välkomnar att Skolverket tagit fram nya allmänna råd som tar ett samlat grepp kring betyg och bedömningsfrågor, som ju till största del är gemensamma för alla skolformer. Det är också bra att förslaget tar upp och försöker förtydliga flera aspekter som det rått oklarheter kring, som till exempel kring betygen B och D och betygssättning när den som undervisar inte är legitimerad lärare. Det kan bidra till att förstärka likvärdigheten och enhetligheten i skolväsendet och har potential att utgöra ett gott stöd till berörda lärare och rektorer.

Lärarnas Riksförbund vill samtidigt understryka vikten av att den av Skolverket nyligen beslutade översynen av kursplanerna i grundskolan verkligen leder till positiva förbättringar för lärarkåren. Inte minst krävs ett rejält omtag kring kunskapskravens utformning, inte minst när det gäller de så kallade värdeorden

Förbundet instämmer i stort i förslaget till allmänna råd men vill nedan lyfta ett antal synpunkter och kommentarer kring de föreslagna skrivningarna.

Förutsättningar för samråd mellan lärare kring betyg och betygssättning

I förslaget betonas på flera ställen att lärare bör samråda med andra lärare kring betyg och bedömningsfrågor. I kapitel 3 *Betygssättning* framgår till exempel att lärare bör samråda kring tveksamheter om hur en elevs resultat på ett nationellt prov särskilt ska beaktas och kring tveksamheter om att bortse från enstaka delar av kunskapskraven. Lärarnas Riksförbund instämmer i att det är viktigt att lärare vid behov samråder men att förslaget inte beaktar att det på många skolor i dag finns lärare som är ensamma i sina ämnen och att det på vissa små skolor finns få lärare generellt, vilket försvårar eller omöjliggör samråd. Dessutom saknas ofta de tidsmässiga förutsättningarna då många lärare redan har en väldigt ansträngd

arbetsituation och har svårt att hinna med planering, genomförande och efterarbete av den egna undervisningen.

Förbundet anser därför att det, inte minst i kapitel 3, måste föras in allmänna råd som markerar att rektor och huvudman måste ge lärare de praktiska förutsättningar som krävs för att samråd ska kunna genomföras utan att det går ut över lärares befintliga arbetsbelastning. Många mindre huvudmän saknar i dag de resurser som krävs för att möjliggöra detta, vilket kräver samarbete mellan huvudmän och att staten tar ansvar för att tillföra de ekonomiska resurser som krävs. Annars riskerar de allmänna råden i dessa delar bli verkningslösa.

Huvudmannens roll och ansvar

Lärarnas Riksförbund anser att huvudmannens roll och ansvar behöver skrivas skarpare i kapitel 1 *Inför betygssättning* när det gäller kompetensutveckling och att detta bör ske i form av ett allmänt råd riktat till huvudmannen. Det är visserligen positivt att rektors ansvar för att säkerställa att behovet av kompetensutveckling kring betyg och betygssättning tillgodoses skrivs fram. Huvudmännen är dock de som ansvarar för resurstilldelningen till skolenheterna och har det yttersta ansvaret för kompetensutveckling enligt skollagen. Då vi vet att många huvudmän brister i detta är det viktigt att i de allmänna råden markera att de huvudmännen måste ge rektorerna de, inte minst ekonomiska, förutsättningar som krävs. Bedömning och betygssättning utgör den centrala delen av lärares myndighetsutövning och då är det oacceptabelt om den som är ansvarig för utbildningen inte ger alla de förutsättningar som krävs för att den ska kunna ske på ett så likvärdigt och rättssäkert sätt som möjligt.

Nya skrivningar om nationella provens vikt vid betygssättning

Lärarnas Riksförbund ser positivt på de föreslagna skrivningarna kring hur man bör tolka och hantera den nya regleringen om att resultat på nationella prov särskilt ska beaktas vid betygssättning på individnivå (under avsnittet *Samråda om hur en elevs resultat på ett nationellt prov särskilt ska beaktas*). Förbundet bedömer att Skolverket hittat en rimlig nivå när det gäller en tydligt ökad vikt för det nationella provet samtidigt som det tydliggörs att det nationella provet inte är det enda underlaget som ska beaktas. Det bör bidra till en mer nyanserad diskussion kring vikten av de nationella proven, inte minst då det av vissa i debatten framställts som att resultatet på de nationella proven kommer bli det enda som styr betyget. En förutsättning för att den nya regleringen ska fungera är förstås att de nationella proven håller en hög kvalitet och har likvärdig svårighetsgrad år från år. Förbundet vill framhålla vikten av att Skolverket och Skolinspektionen noga följer upp hur den

nya regleringen hanteras i praktiken ute på skolorna och har beredskap att vid behov göra förtydliganden.

Förbundet ser också positivt på de allmänna råden under kapitel 4 *Följa upp betyg och betygssättning* som riktar sig till rektor och huvudman när det gäller uppföljning på skolenhetsnivå. Det är positivt att Skolverket i kommenterarna till dessa råd markerar att huvudmännen behöver följa upp och identifiera olika avvikelser (inte minst avvikelser mellan betyg och nationella provresultat) och vid behov se över resursfördelningen till skolenheterna. Detta kan bidra till en mer likvärdig och rättvis betygssättning och även till att motverka betygsinflation. Även hur detta hanteras i praktiken av huvudmännen behöver följas upp. Lärarnas Riksförbund vill i sammanhanget också påminna om provutredningens förslag att Skolverket bör ta fram en statistisk modell för beräkning av rimliga avvikelser mellan prov- och kurs- eller ämnesbetyg som även kan användas vid Skolinspektionens tillsyn. Förbundet tillstyrkte utredningens förslag och anser fortsatt att det bör genomföras.

Implementering av de nya allmänna råden

Lärarnas Riksförbund vill framhålla vikten av att Skolverket genomför en rejäl informations- och fortbildningsinsats med anledning av de nya allmänna råden. Att begränsa sig till att sprida information via Skolverkets vanliga kanaler vore otillräckligt, inte minst då de allmänna råden innehåller flera viktiga nya skrivningar som syftar till att motverka osäkerhet och oklarhet som länge funnits samt nya skrivningar t.ex. hur man ska hantera den nya regleringen att resultat på nationella prov särskilt ska beaktas vid betygssättning. Det är därför positivt att Skolverket i konsekvensutredningen lyfter att man har för avsikt att utforma särskilda informationsinsatser och genomföra insatser även för lärarutbildningen. Det är viktigt att dessa insatser blir av och genomförs så snart som möjligt då de allmänna råden ska börja gälla redan hösten 2018.

Övriga synpunkter

Hantering av sent inlämnade elevunderlag

I kapitel 3 Betygssättning under rubriken *Allsidigt utvärdera all information* förs ett resonemang kring hur sent inlämnade elevunderlag ska hanteras och beaktas av läraren. Det är ett problem som lärare länge diskuterat och behövt hantera. Det finns alltid en del elever som utan godtagbara skäl sätter i system att lämna in uppgifter sent eller skolkar från prov och på så vis skaffar sig orättvisa fördelar gentemot de som respekterar deadlines och fastslagna provtillfällen. För många lärare innebär detta en ökad arbetsbelastning då man ofta tvingas konstruera nya uppgifter och prov för dessa elever och avsätta mer tid för rättning. Förbundet hade därför önskat sig tydligare skrivningar i kommentarerna som markerar vikten av att fastslagna

inlämningsdatum och provtillfällen som regel ska respekteras och att sent inlämnade underlag, om godtagbara skäl saknas, därför inte självklart måste beaktas av läraren. Det skulle kunna utgöra ett stöd för lärare och rektorer gentemot elever och vårdnadshavare i diskussioner om betygssättning, samtidigt som eleverna själva får ökad förståelse för vikten av att följa deadlines, inte minst med tanke på kommande studier och arbetsliv.

Lärares dokumentationsbörda och tidsbrist

Lärarnas Riksförbund har i många sammanhang lyft och varnat för de dokumentationskrav som lärare har att hantera i dag och de negativa effekterna de innebär för arbetssituationen (se bl.a. förbundets yttrande över förslaget till allmänna råd om bedömning och betygssättning i gymnasieskolan från 2012). Även om de nya allmänna råden innehåller flera bra förtydliganden så är förbundets bedömning att de sannolikt inte kommer minska dokumentationsbördan. Förbundet vill därför påminna om förslaget i Åstrands utredning¹ att regeringen bör ge Skolverket och Skolinspektionen i uppdrag att arbeta för att minska överdokumentationen i skolväsendet. Förslagsvis tar Skolverket detta i beaktande innan myndigheten slutgiltigt fastställer de allmänna råden och försöker förvissa sig om att de åtminstone inte innebär nya dokumentationskrav.

Förbundet vill även framhålla att de allmänna rådens krav på kontinuerlig analys, uppföljning och prövning av elevernas kunskapsutveckling är en tidsmässig utmaning, särskilt inom gymnasieskolan och vuxenutbildningen. I dessa skolformer är det i praktiken omöjligt i vissa fall att arbeta såsom de allmänna råden föreskriver, till exempel i korta 50-poängskurser. Förbundet anser därför att ett minsta garanterat antal undervisningstimmar för varje kurs och ämne i gymnasieskolan bör införas. Även en minsta garanterad lärarledd undervisningstid för heltidskurser inom den grundläggande- och gymnasiala vuxenutbildningen kan behöva övervägas.

Planering och genomförande av undervisningen

De nya allmänna råden har ett fokus mot betyg och betygssättning och de råd kring planering och genomförande av undervisning som finns i dagens allmänna råd har till stor del försvunnit. Lärarnas Riksförbund vill påminna om att vi välkomnade de råd som berörde just dessa för lärarkåren helt centrala områden. Även om förbundet instämmer i att det kan vara bra med en renodling i enlighet med förslaget, så är det viktigt att Skolverket, vilket myndigheten också signalerar i konsekvensutredningen, gör en ordentlig probleminventering och vid behov återkommer med nya allmänna råd kring dessa delar. Detta är inte minst viktigt för att bidra till att lärare ges rimliga förutsättningar av rektor att planera och genomföra undervisningen.

¹ Med undervisningsskicklighet i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling (SOU 2018:17)

LÄRARNAS
RIKSFÖRBUND

5(5)

Dnr
2018:592

Stockholm 13 augusti 2018

LÄRARNAS RIKSFÖRBUND

Åsa Fahlén
Förbundsordförande

Johan Linder
Utredare